

Aan de slag met... de leerlingenraad!

Korte beschrijving

In een leerlingenraad kunnen kinderen van jongs af aan en op kleine schaal leren wat samenleven in een democratie betekent. In deze lesbrief bieden we twee werkvormen:

- Een voor groep 5 t/m 8, waarin je aan de slag gaat met het opzetten van een leerlingenraad.
- Een voor groep 1 t/m 4, om ook hen te betrekken bij de leerlingenraad. Zie daarvoor het kopje 'Werkvorm groep 1, 2, 3 en 4'.

Pak deze les dus samen op met collega groepsleerkrachten!

Tips voor het opzetten van een leerlingenraad

Deze les richt zich uitsluitend op het kiezen van leerlingen voor de leerlingenraad en de stappen die daaraan vooraf gaan. Wil je suggesties voor het verder opzetten en activeren van de leerlingenraad op jouw school? Hieronder enkele voorbeelden:

- [Het opzetten van een leerlingenraad op school - Klas van juf Linda](#)
- [Meer betrokken leerlingen met een leerlingenraad - Leraar24](#)
- [Leerlingenraad - Vereniging Openbaar Onderwijs](#)

Leerlingenraad (voor groep 5, 6, 7 en 8)

Korte beschrijving

In deze les gaan leerlingen op een actieve en democratische manier aan de slag met het kiezen van klassenvertegenwoordigers voor de leerlingenraad. Leerlingen vormen politieke partijen, maken een verkiezingsprogramma, ontwerpen een campagneposter, houden een pitch en organiseren verkiezingen voor een klassenvertegenwoordiger in de leerlingenraad.

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen in groepsverband vijf dingen noemen die ze willen bereiken voor hun school en voor ten minste twee van die dingen uitleggen waarom ze tot die gezamenlijke keuze zijn gekomen.
- Leerlingen kunnen ten minste één voorbeeld geven waarom zij met de vijf dingen die ze willen bereiken voor hun school, ook oog hebben voor de belangen van anderen.
- Leerlingen kunnen ten minste drie van de vijf dingen die ze willen bereiken voor hun school, op een overtuigende manier aan de rest van hun klasgenoten presenteren.
- Leerlingen ervaren hoe een democratisch verkiezingsproces werkt.
- Leerlingen kunnen in hun eigen woorden uitleggen wat de leerlingenraad doet (en groep 6, 7 en 8 kunnen het begrip 'vertegenwoordigen' hierop toepassen).

Duur

+/- 80 minuten

Doelgroep

Groep 5, 6, 7 en 8

Benodigdheden

- Werkblad groep 5 t/m 8
 - Eén kopie per groepje
 - Dubbelzijdig
- Poster 'De leerlingenraad'
 - A3 of A4
 - Zoveel als wenselijk
- Papier en knutselpullen voor het ontwerpen van de campagneposters

- Optioneel: een stembus (of doos) voor het verzamelen van de stemmen

De les stap voor stap

Introductie: Wat is een leerlingenraad?

10 minuten

- Leg kort klassikaal uit wat een leerlingenraad is. Bijvoorbeeld:

‘Een leerlingenraad is een groep leerlingen in een school die af en toe samenkomt om te bespreken wat er wel en niet goed gaat op school, en die plannen bedenkt voor wat er beter zou kunnen. Bijvoorbeeld een groener schoolplein, meer complimentjes geven aan elkaar of schonere klaslokalen. Deze plannen bespreken ze vervolgens met een paar juffen en/of meesters. Samen met de juffen en/of meesters gaan ze dan kijken hoe ze de plannen kunnen uitvoeren. Een leerlingenraad bestaat meestal uit leerlingen uit verschillende groepen. Een leerlingenraad **vertegenwoordigt*** dus de stem van alle leerlingen in de school.’

***vertegenwoordigen** kun je uitleggen als: luisteren naar wat alle leerlingen belangrijk vinden en dat zo goed mogelijk proberen te vertellen aan de juffen en meesters

Voor groep 7 en 8 kun je nog de link maken naar de gemeenteraad of de Tweede Kamer. Bijvoorbeeld:

‘Een leerlingenraad lijkt wel een beetje op de gemeenteraad of de Tweede Kamer. Alle drie proberen ze de wensen van een grote groep mensen te vertegenwoordigen. De leerlingenraad doet dat voor de leerlingen in de school. De gemeenteraad doet dat voor de inwoners van de gemeente. De Tweede Kamer doet dat voor de inwoners van Nederland.’

De gemeenteraad en de Tweede Kamer worden democratisch gekozen. Dus het is het beste als ook de leerlingenraad democratisch gekozen wordt! Dat betekent dat alle leerlingen mogen stemmen wie van hun klas de **vertegenwoordiger** in de leerlingenraad wordt.

- Vertel nu dat jullie vandaag aan de slag gaan met het oprichten van een leerlingenraad. Dat doen jullie door (een of meer) **klassenvertegenwoordigers** te kiezen. Dit gaat in verschillende stappen.

Stap 1: Partijen oprichten

Stap 2: Verkiezingsprogramma maken

Stap 3: Verkiezingsposter maken

Stap 4: Campagne voeren

Stap 5: Verkiezingen organiseren

Stap 1: Partijen oprichten

5 minuten

- Verdeel de klas in kleine groepjes van 3 tot 5 leerlingen. Elk groepje vormt een partij.
- Geef elk groepje een kopie van het werkblad groep 5 t/m 8.

Stap 2: Verkiezingsprogramma maken

15 minuten

- Laat de leerlingen nu aan de slag gaan met de opdrachten op het werkblad.

Bij opdracht 1 denken de leerlingen na over de dingen die zij als groepje belangrijk vinden. Ze kiezen vijf onderwerpen, waarvan er drie in het belang van de klas zijn en twee in het belang van de jongere leerlingen uit groep 1, 2, 3 en 4. Bij deze opdracht zullen ze het langst stil staan en is het belangrijk dat ze nadenken over wat andere leerlingen belangrijk zouden kunnen vinden (vooral de jongere leerlingen die nog niet zo mondig zijn).

Bij opdracht 2 bedenken de leerlingen een partijnaam.

Bij opdracht 3 bedenken de leerlingen een slogan voor hun partij.

Bij opdracht 4 kiezen de leerlingen hun lijstvolgorde. Op plek 1 schrijven ze de naam van de leerling die het leuk zou vinden om in de leerlingenraad te zitten en die er goed in is om de belangen van de klas en de andere leerlingen op de school te vertegenwoordigen. Deze leerling is de **lijsttrekker**. Op plek 2 diens plaatsvervanger, etc.

***lijsttrekker** kun je uitleggen als de leerling die bovenaan de kieslijst staat.

Stap 3: Campagneposter ontwerpen

20 minuten

- Laat elk groepje nu een campagneposter ontwerpen waarmee ze hun partij en de 5 dingen die zij belangrijk vinden, promoten.
- Laat de groepjes eerst nadenken over wat ze op de campagneposter willen schrijven en/of tekenen. Deel daarna pas alle knutselmaterialen uit, of laat hen deze dan zelf pakken.

Stap 4: Campagne voeren

20 minuten

- Vraag elk groepje om voor in de klas in maximaal 3 minuten hun partij te presenteren aan de hand van hun poster. Ze vertellen wat hun partijnaam en hun slogan is en presenteren hun vijf onderwerpen. Ze moeten proberen om hun klasgenoten te overtuigen waarom hun partij en hun onderwerpen belangrijk zijn. Geef hen een paar minuten de tijd om dit voor te bereiden.
- Laat nu elk groepje hun partij presenteren, gevolgd door een verdiend applaus.

Stap 5: Verkiezing organiseren

20 minuten

- Vertel nu dat de verkiezing gaat beginnen! Leg eerst uit waar ze voor gaan stemmen:
 - De partij die de meeste stemmen behaalt, levert de klassenvertegenwoordiger voor de leerlingenraad.
 - NB: Kunnen er 2 leerlingen per groep in de leerlingenraad? Dan leveren de 2 partijen die de meeste stemmen hebben behaald, allebei een klassenvertegenwoordiger.
 - De klassenvertegenwoordiger is de lijsttrekker van de partij die de meeste stemmen heeft behaald.
 - Deze klassenvertegenwoordiger is er straks niet alleen voor diens partij, maar voor de hele klas.
 - De klassenvertegenwoordiger is ook verantwoordelijk voor de stem van de leerlingen uit groep 1, 2 en 3 en 4
 - Als de klassenvertegenwoordiger ziek is tijdens een vergadering van de leerlingenraad, neemt de nummer 2 op de lijst diens plaats in.
- Alle leerlingen mogen individueel en anoniem op één partij stemmen. Je kunt dit op verschillende manieren doen:
 - Geef de leerlingen allemaal een briefje en laat hen hierop de naam van de partij schrijven die hen het meeste aansprak. Zorg voor een leuke stemdoos.
 - Voordeel: dit is het meest democratisch
 - Nadeel: kans is aanwezig dat alle leerlingen op hun eigen partij stemmen en dat er daarmee geen winnaar is
 - Laat de leerlingen individueel naar jou toekomen en vertellen op wie ze stemmen.
 - Voordeel: dit is het makkelijkst
 - Nadeel: het is minder democratisch, want zo is er geen stemgeheim en in theorie kun jij als leerkracht de verkiezing manipuleren.
 - Gebruik stembriefjes met verschillende kleuren. Leerlingen van dezelfde partij krijgen allemaal dezelfde kleur. Bijvoorbeeld: de kandidaten van de Complimenten-partij krijgen allemaal een blauw stembriefje. Houd bij welke partij welke kleur heeft. Zo kun je controleren of de leerlingen niet op hun eigen partij hebben gestemd. Stel dat je een blauw stembriefje tegenkomt (en je weet dat die horen bij de Complimenten-partij) en er staat Complimenten-partij, dan weet je dat die stem ongeldig is.
 - Voordeel: de leerlingen kunnen niet op zichzelf stemmen en moeten dus goed luisteren naar de ideeën van medeleerlingen.
 - Nadeel: meer werk dan bovenstaande twee suggesties.

Tip: Maak van de verkiezing een bijzondere ervaring. Richt bijvoorbeeld een stemhokje in, kondig de verkiezing officieel aan en maak er echt een moment van.

Bekendmaking winnaars

5 minuten

- Tel de stemmen. Door te turven kom je erachter welke partij(en) de meeste stemmen heeft/hebben behaald.
- Maak de uitslag bekend door te vertellen welke partij de meeste stemmen heeft gekregen. Vertel ook wat dit betekent:
 - De partij die de meeste stemmen heeft gehaald, levert de klassenvertegenwoordiger voor de leerlingenraad.
 - NB: Kunnen er 2 leerlingen per groep in de leerlingenraad? Dan leveren de 2 partijen die de meeste stemmen hebben behaald, allebei een klassenvertegenwoordiger.
 - Deze klassenvertegenwoordiger is er niet alleen voor diens partij, maar voor de hele klas.
 - De klassenvertegenwoordiger is ook verantwoordelijk voor de stem van de leerlingen uit groep 1, 2 en 3 en 4.
 - Als de klassenvertegenwoordiger ziek is tijdens een vergadering van de leerlingenraad, neemt de nummer 2 op de lijst diens plaats in.

Afsluiting

5 minuten

- Rond af met een plenair gesprek waarin je benadrukt dat nu de verkiezing voorbij is, de klassenvertegenwoordigers zich in zullen zetten om voor de belangen van alle leerlingen op te komen. Om dit te stimuleren kun je klassikaal nog even de plannen van andere partijen waar ook enthousiasme over was ophalen, zodat de klassenvertegenwoordigers die ook mee kunnen nemen naar de leerlingenraad. Dit helpt wellicht gelijk om de teleurstelling van de 'verliezende' partijen te relativeren.
- Optionele vragen:
 - Hoe kunnen de klassenvertegenwoordigers ervoor zorgen dat de stem van groep 1, 2, 3 en 4 ook wordt meegenomen in de leerlingenraad? Wat is daarvoor nodig?
 - Hoe kunnen de klassenvertegenwoordigers ervoor zorgen dat de vergaderingen van de leerlingenraad geen rommeltje worden? Welke afspraken moeten daarvoor gemaakt worden?

Werkvorm groep 1, 2, 3 en 4

Korte omschrijving

Het is belangrijk dat de leerlingenraad weet wat kinderen uit de kleuterklassen en groep 3 en 4 belangrijk vinden. In deze werkvorm gaan de leerlingen hierover nadenken en leren ze dat er verschillende regels zijn. Dat gaan ze doen aan de hand van een werkblad. Er zijn twee varianten beschikbaar: één voor groep 1 en 2 en één voor groep 3 en 4. Ook is er een optionele opdracht waarbij leerlingen de uitkomsten van hun klas terugkoppelen naar de leerlingenraad.

Is deze opdracht te makkelijk voor groep 4? Bekijk dan of je de les voor groep 5 t/m 8 met hen kunt uitvoeren.

Duur

20 minuten

Doelgroep

Groep 1, 2, 3 en 4

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen voor ten minste twee dingen die ze goed of minder goed vinden gaan op school, in hun eigen woorden uitleggen waarom ze dat vinden.
- Leerlingen kunnen de onderwerpen die zij belangrijk vinden in eigen woorden onder de aandacht brengen bij de leerlingenraad.

Benodigheden

- Werkblad groep 1 en 2
- Werkblad groep 3 en 4
- Plakvel
- Kleurpotloden
- Scharen
- Lijm

De les stap voor stap

Stap 1:

Leg de kinderen uit dat er verschillende regels zijn: regels thuis, regels bij vriendjes thuis en regels op school. Meestal worden deze regels door volwassenen gemaakt. Vraag een paar kinderen of ze een voorbeeld kunnen noemen van een regel thuis. Vraag een paar kinderen of ze een voorbeeld kunnen noemen van een regel op school.

Wat gebeurt er als kinderen het niet eens zijn met een regel of een afspraak?

Stap 2:

Op school is er een groep kinderen die meepraat over de dingen die goed gaan en de dingen die minder goed gaan. Deze kinderen maken ook plannen voor hoe dingen beter kunnen. Die groep kinderen heet **de leerlingenraad**.

In de leerlingenraad zitten meestal kinderen uit groep 5 t/m 8. Soms ook kinderen uit jongere groepen.

Tip: Veel scholen hebben een foto van de leerlingenraad op hun website staan. Is dit bij jullie ook het geval, laat deze dan even zien.

Stap 3:

Vertel de kinderen dat het belangrijk is dat de leerlingenraad *alle* kinderen vertegenwoordigt, dus ook de kinderen uit de jongste groepen. Bijvoorbeeld zo:

‘Het is belangrijk dat de kinderen in de leerlingenraad weten wat er goed en minder goed gaat op school. Ze moeten ook luisteren naar wat kinderen in de kleuterklassen en groep 3 en 4 belangrijk vinden. Hier gaan jullie vandaag mee aan de slag.’

Stap 4:

Vertel dat de kinderen zo allemaal een werkblad krijgen. Op het werkblad staan plaatjes van allerlei dingen in en om de school (WC, schoolbib/boekenkast, speeltoestellen, groen/bomen/planten, prullenbakken, kinderen van verschillende leeftijd die samen spelen, digibord + auto die te hard rijdt).

Vraag de leerlingen om de plaatjes uit te knippen van dingen die minder goed gaan. Bijvoorbeeld de wc, als ze vinden dat de wc vaak verstopt zit of vies is. Of het klimrek, als ze vinden dat er niet genoeg leuke speelmaterialen zijn op het schoolplein. Daarna mogen ze dingen uitknippen die juist wel heel goed gaan.

Vertel de kinderen dat ze de uitgeknipte plaatjes op het blad met de duimpjes en de smileys gaan plakken. Alle dingen die goed gaan, komen bij het duimpje omhoog. De dingen die niet goed gaan bij het duimpje omlaag.

Als ze iets goed of minder goed vinden gaan waar geen plaatje van is, dan kunnen ze daar in de lege vakjes zelf een plaatje van tekenen. Deze kunnen ze ook uitknippen.

Let op: Bij Werkblad groep 3 en 4 staan onder de plaatjes stippelijntjes. Hier kunnen de leerlingen, eventueel en voor zover mogelijk, in enkele woorden een toelichting opschrijven.

Stap 5:

Deel de werkbladen uit en zorg ervoor dat er kleurpotloden, scharen en lijm klaar staan.

Let op: Er zijn dus twee varianten van het werkblad. Werkblad groep 1 en 2 is goed te gebruiken voor kleuters. Werkblad groep 3 en 4 is voor de leerlingen uit groep 3 en 4.

Stap 6:

Verzamel alle werkbladen. Hang ze bijvoorbeeld op het prikbord. Bespreek de uitkomsten met de kinderen. Zijn er dingen die opvallen? Zijn de kinderen het bijvoorbeeld erg met elkaar eens, of juist niet? Zijn er kinderen die zelf een nieuw plaatje hebben getekend? En wat is daar de reden voor?

Optioneel

Het is het leukste om hierna de leerlingenraad in de klas uit te nodigen. Misschien zijn er een paar kinderen die aan de leerlingenraad kunnen uitleggen wat de klas belangrijk vindt. Als dit te spannend is voor de kinderen, dan kunnen ze ook gewoon de plakvellen overhandigen aan de leerlingenraad.